

การศึกษาหลักการและกลวิธีการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย

พาน เหล่ย^{1*} หลิน เหว่ยเจิน²อภิมุข จิตรสิงห์³ และจയാ หมิงฮุย¹¹ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์²ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย³นักแปลอิสระ

*Corresponding author: pan.l@ku.th

บทคัดย่อ

ตัวอักษรจีนเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาษาจีน ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนตัวอักษรจีน ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้เรียนภาษาจีนเป็นจำนวนมากขึ้น แต่ความรู้ที่เกี่ยวกับตัวอักษรจีนยังคงเป็นปัญหาและอุปสรรคสำหรับผู้เรียนชาวไทย บทความนี้มุ่งเน้นในการศึกษาผ่านหลักการและกฎเกณฑ์ของตัวอักษรจีน ค้นหาวิธีการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการด้านการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการวิจัยพบว่า หลักการและกลวิธีการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย ได้แก่ 1. การตั้งวัตถุประสงค์และข้อกำหนดของการเรียน 2. การกำหนดขอบเขตของตัวอักษรจีนที่จะศึกษาและต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและความหมายของตัวอักษรจีน 3. การลำดับความยากง่าย โดยเริ่มเรียนรู้จากสิ่งที่ง่ายก่อนแล้วเข้าสู่สิ่งที่ยากขึ้น 4. การลงในรายละเอียดของการศึกษาตัวอักษรจีน เช่น โครงสร้างของตัวอักษรจีน ตำแหน่งของส่วนประกอบในตัวอักษรจีน และการเปรียบเทียบส่วนประกอบอักษรจีนที่คล้ายกัน

คำสำคัญ : 1. หลักการและกฎเกณฑ์ของตัวอักษรจีน 2. การสอนภาษาจีน 3. การสอนตัวอักษรจีน

Research on the principles and teaching strategies of the Chinese characters for Thai students

Pan Lei^{1*}, Lin Weizhen²,

Aphimuk Jitsing³ and Jia MingHui¹

¹*Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities,
Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand*

²*Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University,
Bangkok 10330, Thailand*

³*Freelance Translator*

**Corresponding author: pan.l@ku.th*

Abstract

Chinese characters are a key element of Chinese language. In the process of teaching and learning Chinese, it is necessary to focus on teaching and learning Chinese characters. Nowadays, there are more and more people in Thailand learning Chinese, but Chinese characters are still a problem and obstacle for Thai learners. This article explores the principles and rules of Chinese characters and research strategies that could be applied in the practice of teaching Chinese characters, and this will lead to the development of teaching and learning Chinese in Thailand. The results suggested that the principles and strategies of Chinese character teaching for Thai learners should comprise these steps: 1) setting goals and learning requirements; 2) clarifying the learning scope of Chinese characters and understand the structure and meaning of Chinese characters; 3) setting the level of the characters' difficulty by starting from the easiest level to the most difficult level; and 4), in terms of the content, having students study the details of Chinese characters in depth, such as looking at the structure of Chinese characters, the position of the component in Chinese characters, and comparing the similar Chinese Radicals.

Keywords: 1. Principles and rules of Chinese characters 2. Chinese characters teaching 3. Chinese language Teaching

บทนำ

ประเทศไทยกับประเทศจีนมีการติดต่อสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ทั้งสองประเทศมีความร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร วัฒนธรรม และด้านอื่น ๆ อย่างใกล้ชิด ดังนั้น ภาษาจึงกลายเป็นเครื่องมือสำหรับการแลกเปลี่ยนและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ประชาชนทั้งสองประเทศเกิดความสนใจและได้รับโอกาสในการเรียนรู้ภาษาซึ่งกันและกันมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในประเทศไทย ไม่ว่าจะในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา หรือแม้แต่การศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยล้วนแต่มีผู้เรียนภาษาจีนเป็นจำนวนมาก

Zhao (2019) อธิบายวัตถุประสงค์ของการสอนภาษาในฐานะภาษาที่สอง คือ เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาที่สอง ความสามารถนี้รวมถึงทักษะการสื่อสารด้วยปากเปล่า (การฟังและการพูด) และทักษะการสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษร (การอ่านและการเขียน) ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Dai (2014: 1) ได้ให้ความสำคัญของการสอนตัวอักษรจีนไว้ว่า การเรียนรู้ตัวอักษรจีนเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ภาษาจีน ตัวอักษรจีนเป็นส่วนสำคัญของการสอนภาษาจีนและเป็นพื้นฐานในการฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของผู้เรียน หากไม่มีพื้นฐานอักษรจีนที่ดีจะทำให้พัฒนาทักษะด้านภาษาจีนได้ยาก อย่างไรก็ตาม ตัวอักษรจีนนั้นจะเกี่ยวข้องกับทักษะการสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษรโดยตรง เนื่องจากตัวอักษรจีนเป็นระบบสัญลักษณ์การเขียนภาษาจีน หากเพียงต้องการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนในระดับต้น อาจเพียงพอที่จะหลีกเลี่ยงตัวอักษรจีนได้ แต่หากต้องการมีทักษะการสื่อสารภาษาจีนอย่างเป็นระบบและรอบด้าน การเรียนตัวอักษรจีนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้

ถึงแม้ประเทศไทยให้ความสำคัญและส่งเสริมการเรียนภาษาจีน แต่ผลการเรียนรู้ภาษาจีนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังผลการวิจัยการศึกษาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาของ Theeravit et al. (2008) มีผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผู้เรียนจำนวนมากไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ภาษาจีนเรียนยากโดยเฉพาะการเขียนตัวอักษรจีน นอกจากนี้ Gong (2008: 10-11) ได้ทำการสำรวจสภาพการเรียนการสอน

ภาษาจีนที่โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม พบว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 1,056 คน ส่วนมากมีความคิดเห็นว่า การเขียนตัวอักษรจีนยากที่สุดในการเรียนภาษาจีน รองลงมา คือ การออกเสียงหลักไวยากรณ์ และคำศัพท์ ตามลำดับ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดเห็นว่า ภาษาจีนยาก และตัวอักษรจีนยากเป็นอันดับที่หนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 84.6

จึงกล่าวได้ว่า การสอนตัวอักษรจีนยังคงเป็นปัญหาที่ยากต่อการเรียนภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย ผู้เรียนอาจเกิดความสนใจในการเรียนภาษาจีนในช่วงแรก ๆ แต่สุดท้ายล้มเลิกการเรียนภาษาจีน เพราะมีปัญหาในการเรียนรู้เกี่ยวกับตัวอักษรจีน Zhang (2013: 71) อธิบายเหตุผลของผู้เรียนล้มเลิกการเรียนภาษาจีนไว้ว่า เกิดจากการขาดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับระบบของตัวอักษรจีน อีกทั้งยังไม่มี ความเข้าใจถึงความเป็นมาของตัวอักษรจีน ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนที่ไม่ได้ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่ ตอนเริ่มเรียนการเขียนตัวอักษรจีนนั้น มักจะเรียนตัวอักษรจีนที่มีโครงสร้างประสม (合体字) โดยผู้เรียนมักจะเขียนตัวอักษรจีนแยกกันเป็นสองตัว ซึ่งเกิดจากการที่ไม่มีการเรียนรู้เกี่ยวกับเส้นขีดและลำดับการขีดของตัวอักษรจีน จึงทำให้ผู้เรียนมีข้อจำกัดด้านความรู้ การสังเกต และความเข้าใจที่ไม่เพียงพอ ซึ่งอาจก่อให้เกิดเป็นข้อบกพร่องตามมา นอกจากนี้ จากงานวิจัยของ Wasinanon, & Wasinanon (2019: 85-100) สรุปสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาในการเรียนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย ได้แก่ 1) ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบตัวอักษรจีนน้อย 2) ทักษะการสังเกตรายละเอียดของการเรียนตัวอักษรจีนไม่ละเอียดพอ 3) วิธีการสอนตัวอักษรจีนไม่มีประสิทธิภาพ 4) ระหว่างการเรียนการสอน ผู้สอนส่วนใหญ่จะเน้นแต่จำนวนตัวอักษรจีน ซึ่งไม่สามารถช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะของระบบตัวอักษรจีนได้ดีเท่าที่ควร จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและการจดจำตัวอักษรจีนอย่างไม่เป็นระบบ 5) ผู้เรียนส่วนใหญ่เรียนรู้ตัวอักษรจีนโดยขาดความเข้าใจในโครงสร้างของตัวอักษรจีน

จึงเห็นได้ว่า อักษรจีนเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนภาษาจีนล้มเลิกความคิดที่จะเรียนภาษาจีนต่อไป แต่ตัวอักษรจีนถือว่าเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้เรียนชาวไทย เนื่องจากภาษาจีนเป็นภาษาที่มีลักษณะการใช้ตัวอักษรจีนเป็นสัญลักษณ์แทน คำ หรือเรียกว่าหน่วยคำ (ideogram) ซึ่งจะต่างกับภาษาไทยที่เป็นอักษร

แทนหน่วยเสียง (alphabet) การเรียนตัวอักษรจีนยังคงเป็นอุปสรรคและยากสำหรับผู้เรียน การสอนตัวอักษรจีนจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยและจุดเชื่อมโยงที่สำคัญในการสอนภาษาจีน ในฐานะภาษาต่างประเทศ Lyu (1998) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนตัวอักษรจีนเป็นปัญหาโดยภาพรวม การตระหนักถึงลักษณะเฉพาะและความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรจีนกับภาษาจีนเป็นกุญแจสำคัญในการแสวงหาวิธีการสอนใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษาหลักการและกลวิธีการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการสอนตัวอักษรจีนและส่งเสริมการสอนภาษาจีนในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาผ่านหลักการและกฎเกณฑ์ของตัวอักษรจีน ค้นหากลวิธีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนผู้ใหญ่ในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาหลักการการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย เพื่อวิเคราะห์หลักการ และเสนอกลวิธีการสอนอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนตัวอักษรจีนดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาด้านการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติมีจำนวนมากในประเทศจีน Zhang (2013: 71) ศึกษาจากเอกลักษณ์เฉพาะของตัวอักษรจีน เพื่อเสนอแนวทางการสอนอักษรจีนแก่ผู้เรียนต่างชาติ โดยมีผลการศึกษาว่า การสอนตัวอักษรจีนให้แก่ชาวต่างชาตินั้น ผู้สอนควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการสอน และมีการวางแผนเนื้อหาที่จะใช้ในการสอน เช่น ความรู้จำนวน ลำดับการเรียน และลำดับของเส้นขีดตัวอักษรจีนเป็นต้น ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ Du (2019: 65) ศึกษาความหมายและเอกลักษณ์เฉพาะของตัวอักษรจีน และสรุปหลักการ และกลวิธีการสอนตัวอักษรจีนไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) ฝึกการอ่านก่อน สอนการเขียนหลัง 2) มีการเปรียบเทียบอักษรจีนที่คล้ายกัน และมีการทบทวนบ่อย ๆ 3) การสอนตัวอักษรจีนด้วยคำศัพท์ 4) การสอนอักษรจีนตามด้วยสื่อความหมาย และการออกเสียง นอกจากนี้ Sun,

& Zhang (2021: 106-107) ศึกษากลยุทธ์การสอนตัวอักษรจีนให้แก่ชาวต่างชาติโดยเสนอวิธีการสอน ได้แก่ 1) การให้ผู้เรียนเข้าใจวิวัฒนาการของตัวอักษรจีน 2) การอธิบายวิธีการสร้างตัวอักษรจีนให้แก่ผู้เรียนในการสอน 3) การเน้นเสียงเชิงจื่อ (形声字) ในการสอนตัวอักษรจีน 4) การสอนลำดับเส้นขีดของตัวอักษรจีนให้ถูกต้องตามหลัก

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนตัวอักษรจีนในประเทศไทย ส่วนใหญ่ศึกษาในมุมมองการสร้างแบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาหลักการและแนวทางการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทยยังมีน้อย Wasinanon, & Wasinanon (2019: 85-100) สรุปสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาในการเรียนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย และมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขสาเหตุของการเขียนอักษรจีนผิดไว้ 4 ข้อ ได้แก่ 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับรูปลักษณะอักษรจีน 2) การเขียนลำดับของเส้นขีดตัวอักษรจีนต้องแม่นยำ 3) การให้ความสำคัญของการเขียนอักษรจีนโครงสร้างเดี่ยว 4) การเข้าใจรูปเขียนหมวดคำอักษรจีนหรือส่วนประกอบอักษรจีน

จากการศึกษาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการสอนอักษรจีนส่วนมากจะศึกษาหลักการสอนโดยภาพรวมสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ หรืออาจเน้นการสร้างแบบฝึกการเขียนอักษรจีน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาด้วยกระบวนการศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตัวอักษรจีน เพื่อวิเคราะห์หลักการ และเสนอกลวิธีการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย

ผลการวิจัย

1. เกล็ดลักษณะเฉพาะของตัวอักษรจีน

เอกลักษณ์เฉพาะของตัวอักษรจีนแตกต่างจากอักษรอื่น ๆ ซึ่งสามารถสรุปเอกลักษณ์เฉพาะของตัวอักษรจีนเป็น 3 ประการ ได้แก่ 1) การสื่อความหมายและการออกเสียง 2) ระดับขั้นตอนของระบบการเขียน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรจีนและภาษาจีน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การสื่อความหมายและการออกเสียง

ตัวอักษรจีนระยะเริ่มแรกพัฒนามาจากรูปสัญลักษณ์ จากนั้นได้วิวัฒนาการโดยมีการเพิ่มส่วนของอักษรที่บ่งบอกถึงการออกเสียง ด้วยวิธีการใช้ขยาเจียจื่อ (假借字) และสิงเชิงจื่อ (形声字) หลังจากผ่านไปหลายพันปี ตัวอักษรจีนได้กลายเป็นตัวอักษรที่บอกเสียง และบอกความหมายที่มีความซับซ้อน

ตัวอักษรจีนไม่ใช่ตัวอักษรบอกเสียงได้อย่างสมบูรณ์แบบ แต่เป็นอักษรที่เกิดจากการรวมกันของส่วนประกอบ เพราะ แม้แต่ส่วนประกอบด้านข้างของตัวอักษรที่ใช้บอกเสียง ก็สามารถเป็นหน่วยที่บ่งบอกถึงความหมายได้เช่นกัน ในขณะที่เดียวกันตัวอักษรจีนก็ไม่ได้เป็นอักษรที่แสดงความหมายเพียงอย่างเดียว แต่เนื่องจากมีเปลี่ยนแปลง และพัฒนาในระบบของการออกเสียงและระบบแสดงความหมาย ส่งผลให้การออกเสียงและความหมายในตัวอักษรจีนลดลง ด้วยเหตุปัญหานี้จึงเป็นความยากลำบากในการสอนที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

เมื่อเทียบกับอักษรต่าง ๆ ที่ใช้ในหลาย ๆ ประเทศในโลกแล้ว อักษรที่เกิดจากการผสมของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในบางภาษาสามารถบอกเสียงได้โดยตรง กล่าวคือ เมื่อเห็นตัวอักษรแล้วจะรู้ถึงเสียงทันที หากเรียนรู้ระบบพยัญชนะ และกฎเกณฑ์การสะกดคำที่ถูกต้อก็จะง่ายที่จะเรียนรู้ ส่วนตัวอักษรจีน ถึงแม้ว่าตัวอักษรจีนมีส่วนประกอบบอกเสียงในบางตัว แต่อักษรที่เห็นแล้วสามารถรับรู้ถึงเสียงทันทีนั้นยังมีไม่มากและไม่เด่นชัด ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ทีละตัว อีกทั้งคำเหล่านี้มีจำนวนมากจึงกลายเป็นหนึ่งในอุปสรรคสำหรับการเรียนการสอน

1.2 ระดับขั้นตอนของระบบการเขียน

จากมุมมองของรูปแบบ และการเขียนตัวอักษรจีนแล้ว ตัวอักษรจีนเป็นตัวอักษรที่มีลักษณะเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมที่ประกอบด้วยเส้นขีดในแนวราบ ซึ่งแตกต่างกับการจัดเรียงลำดับอักษรที่เป็นการประกอบกันของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ สำหรับประเภทรูปแบบพื้นฐานของโครงสร้างตัวอักษรจีน Huang, & Liao (2007: 148) ได้แบ่งเป็น 5 โครงสร้างหลัก ได้แก่ 1) โครงสร้างแบบบน + ล่าง เช่น 六, 今, 前 ฯลฯ 2) โครงสร้างแบบบน + กลาง + ล่าง เช่น 贏, 高, 愛 ฯลฯ 3) โครงสร้างแบบซ้าย + ขวา เช่น 姓, 比, 的 ฯลฯ 4) โครงสร้างแบบซ้าย + กลาง + ขวา เช่น 樹, 湖, 班 ฯลฯ 5) โครงสร้างแบบผสมจากตัวอักษร 品 เช่น 晶, 森, 鑫 ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีรูปแบบอื่น ๆ อีกมากมาย อาทิ ในบางโครงสร้างอาจผสมกับโครงสร้างอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น 最, 熊, 国 ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งจะมีความซับซ้อนกว่าโครงสร้างของการประกอบกันของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ที่ประกอบด้วยเส้นขีดเดียว ด้วยเหตุผลนี้ทำให้เกิดเป็นอุปสรรคในการอ่านและการเขียนตัวอักษรจีนแก่ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทย

หากพิจารณาโดยรวมแล้ว เอกลักษณะเฉพาะของตัวอักษรจีนเป็นตัวกำหนดความสำคัญของการสอนตัวอักษรจีน การสอนจึงจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างของตัวอักษรจีน กล่าวคือใช้การวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างเป็นหลัก แล้วทำการเชื่อมโยงเข้ากับการออกเสียง และการแสดงความหมายของตัวอักษร เพื่อช่วยให้ผู้เรียนภาษาจีนสามารถแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้ภาษาเขียนและภาษาพูดได้ดียิ่งขึ้น

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรจีนและภาษาจีน

ตระกูลภาษาจีนประกอบด้วยคำพยางค์เดียวเป็นหลัก โดยทั่วไปแล้ว หน่วยคำ กับ ตัวอักษร มักจะเป็นสิ่งเดียวกัน ดังนั้น ตัวอักษร จึงกลายเป็นหน่วยความหมายที่เป็นพื้นฐานที่สุด ตัวอักษรจีนและคำศัพท์จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทั้งในด้านของเสียง รูปแบบ และความหมาย ดังนั้น โดยทั่วไปแล้ว การเรียนรู้คำศัพท์จะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในด้านการประสมคำได้ ตัวอย่างเช่น ในภาษาจีน คำว่า 马车、火车、自行车 ล้วนมีคำว่า 车 แตกต่างกับคำ carriage, train, bicycle ในภาษาอังกฤษที่ไม่มีหน่วยคำที่เหมือนกัน เนื่องจากภาษาจีนและภาษาไทยจัดอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาจีน – ทิเบต มีระบบภาษาที่มีความคล้ายคลึงกันในระดับหนึ่ง ดังนั้นในตัวอย่างข้างต้นพบว่าคำศัพท์ภาษาไทยที่คล้ายกัน ได้แก่ รถม้า รถไฟ รถจักรยาน ซึ่งมีหน่วยคำเดียวกัน คือ คำว่า รถ

หน่วยคำและรูปแบบการเขียน ความสัมพันธ์พิเศษระหว่างตัวอักษรจีนและภาษาจีน เป็นตัวกำหนดที่ทำให้การเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาที่สองแตกต่างจากภาษาในกลุ่มอินโด - ยูโรเปียน แต่สำหรับผู้เรียนภาษาจีนในประเทศไทยแล้ว สามารถเพิ่มความเข้าใจในการเรียนรู้ตัวอักษรจีนมากขึ้นได้โดยอาศัยวิธีการเปรียบเทียบ

2. หลักการการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย

การสอนภาษาจีนของประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน การเรียนการสอนภาษาจีนดั้งเดิมให้ความสำคัญกับการศึกษาตัวอักษรเป็นอันดับแรกเสมอ สิ่งแรกในการเรียนสำหรับเด็ก คือ การอ่านออกเขียนได้ในช่วงเวลาหลายพันปีที่ผ่านมา มีตำราสำหรับการเรียนรู้ตัวอักษรจีนหลากหลายประเภทที่ได้สืบทอดกันมา และได้พัฒนาเป็นตำราการสอนสมัยใหม่สำหรับเด็กที่มีการพัฒนาสร้างระบบที่สมบูรณ์ขึ้น แต่วิธีการสอนแบบดั้งเดิมนั้นไม่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีนให้แก่ชาวไทยได้อย่างเต็ม

ประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนแตกต่างกัน ในชาวจีนเป็นผู้ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่ แต่กลุ่มในปัจจุบันเป็นผู้เรียนชาวไทยที่ไม่ได้ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่ นอกจากนี้ ชาวไทยที่มาเรียนภาษาจีนในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เรียนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ ซึ่งแตกต่างจากชาวจีนที่เรียนภาษาจีนเป็นภาษาแม่ที่ส่วนใหญ่จะเริ่มเรียนตั้งแต่วัยเด็ก ดังนั้นการสอนสำหรับชาวไทยจึงจำเป็นต้องคิดอย่างรอบคอบว่า ผู้เรียนเป็นผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา และยังคงคำนึงถึงช่วงอายุของผู้เรียนอีกด้วย

2.1 ลักษณะการสอนตัวอักษรจีน

เนื่องจากผู้เรียนเป็นชาวไทยที่ไม่มีความรู้พื้นฐานภาษาจีน ภาษาจีนและตัวอักษรจีนจึงเป็นสิ่งที่ไม่คุ้นเคยสำหรับผู้เรียน ซึ่งแตกต่างจากเด็กนักเรียนชาวจีนที่เรียนตัวอักษรจีน โดยมีความรู้พื้นฐานภาษาจีนมาก่อนแล้ว เมื่อเรียนรู้อักษรจีน เด็กนักเรียนชาวจีนจึงเรียนรู้อย่างรวดเร็วรูปแบบการเขียนของคำบางคำที่ผู้เรียนรู้จักเท่านั้น เรื่องเสียงและความหมายของตัวอักษรจีนจะไม่ใช่วิธีสำหรับผู้เรียนโดยสิ้นเชิง สิ่งที่สำคัญในที่นี้ คือ รูปร่างของตัวอักษร แต่สำหรับผู้เรียนไทยจะมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ทั้งหน่วยคำภาษาจีน (รวมทั้งเสียง และความหมาย) ในขณะเดียวกันยังต้องเรียนรู้รูปแบบการเขียนตัวอักษรจีนอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการออกเสียง รูปร่าง และความหมายของตัวอักษรจีน ล้วนเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และไม่คุ้นเคยสำหรับผู้เรียน ด้วยเหตุนี้จึงกลายเป็นอุปสรรคและความยากลำบากในการเรียนรู้ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น ในการจัดการสอนสำหรับชาวไทยนั้น จำเป็นต้องสอนทั้งรูปแบบ การออกเสียง และความหมายของตัวอักษรไปพร้อม ๆ กันจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปไม่ได้

สำหรับเด็กนักเรียนชาวจีนแล้ว การมีคำที่อ่านออกเสียงเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกัน ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในภาษาจีนและเป็นสิ่งคุ้นเคยสำหรับผู้เรียนอยู่แล้ว ดังนั้น คำพ้องเสียงจึงไม่ใช่เรื่องยากในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนอาศัยเพียงแค่การเชื่อมโยงความรู้ทางภาษาด้านรูปแบบคำให้สอดคล้องกับความหมายของอักษรนั้น ๆ เท่านั้น แต่สำหรับผู้เรียนชาวไทยที่คุ้นเคยกับระบบการสะกดคำด้วยพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์แล้ว จำเป็นต้องใช้เวลาพอสมควรที่ศึกษาเรียนรู้ เนื่องจากคำพ้องเสียงมีจำนวนมากจึงเป็นอุปสรรคใหญ่อย่างหนึ่งสำหรับผู้เริ่มต้นเรียนรู้ในตัวอักษรจีน ในช่วงเวลาหนึ่งของการเรียนรู้ตัวอักษรจีนในผู้เรียนระดับเริ่มต้น มักจะพบปัญหา คือ รู้จักการออกเสียง

และรู้ความหมาย แต่ไม่รู้จักรูปร่างของตัวอักษร หากทำการแยกระหว่างการพูด และการเขียนออกจากกันจะเห็นได้ว่า การใช้ตัวอักษรจีนสามารถแยกความเข้าใจผิดของความหมายในคำพ้องเสียงออกจากกันได้

2.2 การหลีกเลี่ยงอิทธิพลการถ่ายโอนเชิงลบจากภาษาแม่

ปัจจุบันการสอนให้แก่ชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นวัยผู้ใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากการสอนให้แก่ผู้เรียนวัยเด็ก ผู้ใหญ่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษาแม่ ได้สร้างรูปแบบในการจดจำตัวอักษรไว้แล้ว มีทักษะในการเข้าใจและตรรกะที่ดีในแง่หนึ่ง ประสบการณ์จากภาษาแม่จะก่อให้เกิดอิทธิพลการถ่ายโอนเชิงลบจากภาษาแม่ (negative transfer of mother tongue) และกลายเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ตัวอักษรจีน แต่ในอีกแง่หนึ่งผู้เรียนจะมีความสามารถในการสรุปรวบยอดและการใช้เหตุผลพิจารณา สามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุมีผล ซึ่งการใช้ประสบการณ์ และกลวิธีต่าง ๆ จะมีส่วนช่วยในการเรียนรู้ตัวอักษรจีนแก่ผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจึงควรใช้วิธีการเรียนการสอนที่สอดคล้องกันตามลักษณะของผู้เรียน

ข้อดีด้านความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงอุปนัยของผู้เรียนที่เป็นวัยผู้ใหญ่ ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนแบบใช้เหตุผลในการกระตุ้นผู้เรียน สามารถนำความเป็นระบบและเอกลักษณ์เฉพาะของตัวอักษรจีนมาประกอบกับองค์ความรู้และทฤษฎีในการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์โครงสร้างของตัวอักษรจีน การนำส่วนประกอบของตัวอักษรจีน (偏旁) มาอธิบายและวิเคราะห์เสียงเชิงจื้อ การสรุป และจัดเรียงลำดับของอักษรที่มีการออกเสียงเหมือนกันแต่รูปร่างต่างกัน (同音异形字) หรืออักษรที่มีรูปร่างเดียวกันแต่มีหลายความหมาย (异形多意字) เป็นต้น การสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้ตัวอักษรจีนมีรูปแบบและกฎเกณฑ์ของตัวเองที่สามารถปฏิบัติตามได้ในการปฏิบัติจริงได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า การอธิบายความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรจีนโดยใช้ทฤษฎีที่เหมาะสมสามารถส่งเสริมความสนใจของผู้เรียนในการเรียนรู้ตัวอักษรจีน และเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้ การสอนให้แก่ชาวไทยนั้นแม้ว่าจะต้องนำความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับตัวอักษรจีนมาใช้อย่างเหมาะสม ก็จะแตกต่างกับการสอนให้แก่ผู้เรียนชาวจีนที่เรียนวิชาเอกภาษาจีนอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากคำอธิบายทางทฤษฎีที่ใช้นั้นจะเป็นการใช้สำหรับการเรียนรู้ตัวอักษรจีน

อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีระบบทางทฤษฎี และความเฉพาะทางเข้ามาเกี่ยวข้อง ด้วยเหตุผลนี้ควรจะควบคุมไว้เพียงระดับหนึ่ง ไม่ควรทำให้การสอนให้กับชาวต่างชาติกลายเป็นการสอนหลักสูตรทฤษฎีตัวอักษรจีน เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นกลัวหรือตกใจ

3. กลวิธีการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย

3.1 วัตถุประสงค์และข้อกำหนด

เป้าหมายสูงสุดของการสอนตัวอักษรจีนให้กับผู้เรียนชาวต่างชาติ คือ การฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถใช้ตัวอักษรจีนในการอ่าน และการเขียนในการสื่อสาร ในแง่มุมของการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนชาวต่างชาติ จุดประสงค์ของการสอนควรมีข้อกำหนดที่แตกต่างกันทั้งการอ่าน และการเขียน กล่าวคือ ไม่สามารถใช้วิธีแบบเดียวกันในการเรียนการสอน โดยไม่คำนึงถึงสภาพความเป็นจริง แม้แต่เจ้าของภาษาเองก็มักจะจดจำ และอ่านตัวอักษรจีนได้มากกว่าการเขียนตัวอักษรจีน ฉะนั้นไม่ควรตั้งข้อกำหนดที่สูงมากเกินไปสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

นอกจากนี้ เนื่องจากตัวอักษรจีนมีจำนวนมาก จึงไม่สามารถสอนทีละตัวในห้องเรียนได้ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ตัวอักษรจีนด้วยตนเอง ผู้เรียนควรมีความสามารถในการคาดเดาความหมายคร่าว ๆ ของตัวอักษรจีนบางตัวตามรูปร่างของอักษรในบริบทต่าง ๆ และสามารถใช้พจนานุกรมเพื่อค้นหาตัวอักษรจีนได้อย่างคล่องแคล่ว ตัวอย่างเช่น หลังจากเรียนรู้ส่วนประกอบของตัวอักษรตัว 宀 แล้ว เมื่อพบกับคำใหม่ คำว่า 湖 (ทะเลสาบ) ก็จะสามารถเดาความหมายเบื้องต้นได้ และสามารถค้นหาในพจนานุกรมได้ด้วยวิธีการใช้ส่วนประกอบของตัวอักษร

จึงสรุปได้ว่า การสอนคือการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถที่จะใช้ตัวอักษรจีนในการสื่อสารและมีความสามารถในการเรียนรู้ตัวอักษรจีนได้ด้วยตัวเอง

3.2 เนื้อหาการสอนตัวอักษรจีน

3.2.1 การกำหนดจำนวนตัวอักษรจีนที่ใช้ในการเรียนการสอน

ตัวอักษรจีนมีจำนวนมาก แต่อักษรที่ใช้เป็นประจำนั้นมีจำกัด ซึ่งมีประมาณ 3,000 กว่าตัวเท่านั้น และครอบคลุมถึง 99.9% ที่พบเจอได้ในหนังสือทั่วไป จำนวนตัวอักษรจีนที่ถูกรวบรวมอยู่ในหลักสูตรปัจจุบันมีไม่เกิน 3,000 ตัว ในหนังสือหลักสูตรการสอนภาษาจีนสำหรับนักศึกษาต่างชาติของสถาบันอุดมศึกษา (《高等学校外国留学生汉语教学大纲》) Office of Teaching Chinese as a Foreign Lan-

guage (2002) มีการรวบรวมตัวอักษรจีนไว้ทั้งหมด 2,605 ตัว สำหรับหลักสูตรระยะยาว โดยแบ่งเป็นระดับต้น 1,414 ตัว ระดับกลาง 700 ตัว และระดับสูง 491 ตัว

จำนวนตัวอักษรจีนที่กำหนดในหลักสูตรนั้นไม่จำเป็นต้องสอนให้ผู้เรียนทั้งหมด ในการสอนควรสอนเฉพาะตัวอักษรจีนที่มีความถี่ในการใช้งานทั่วไปสูงเท่านั้น ตามสถิติที่เกี่ยวข้อง มีจำนวนประมาณ 950 คำ ก็สามารถครอบคลุมได้ ร้อยละ 90 ของหนังสือและหนังสือพิมพ์ทั่วไป

3.2.2 ความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรจีน

ประการแรก คือ ความรู้เกี่ยวกับการประกอบโครงสร้างของตัวอักษรจีน ซึ่งรวมถึงองค์ประกอบหลัก ๆ ของตัวอักษรจีน (เส้นขีด ส่วนประกอบ ฯลฯ) และวิธีการจัดโครงสร้าง (อักษรโครงสร้างเดี่ยว (独体字) และอักษรที่มีโครงสร้างประสม) สามารถนำไปสู่แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการสร้างตัวอักษรจีน เช่น อักษรเหมือนภาพ (形象字) อักษรบ่งชี้ความ (指事字) อักษรผสมความ (会意字) และอักษรบอกความหมาย และเสียง (形声字) เป็นต้น ได้ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของตัวอักษรจีนถือเป็นเนื้อหาที่สำคัญสำหรับการสอน แต่ในการเรียนการสอนสามารถนำไปปรับให้เกิดความยืดหยุ่น แต่เนื่องจากไม่ใช่ทุกคำที่จะสามารถยึดหลักการพื้นฐานในการสร้างอักษร จึงไม่จำเป็นต้องยึดตามกฎเกณฑ์ที่ตายตัวเสมอไป ควรเน้นการทำความเข้าใจ และจดจำเป็นหลัก

ประการที่สอง คือ วิธีและระดับของการออกเสียง และความหมายของตัวอักษรจีน รวมถึงการวิเคราะห์ตัวอักษรบอกความหมาย และเสียงที่สามารถบ่งชี้ถึงการออกเสียง (ความหมาย) และตัวอักษรที่สูญเสียหน้าที่ของการออกเสียง (ความหมาย) เพื่อเข้าสู่กระบวนการจัดแบ่งระบบคำที่มีส่วนประกอบที่บ่งบอกการออกเสียง และรูปร่าง เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว เนื้อหาในการสอนมีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวอักษรจีนพื้นฐานและความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรจีน นอกเหนือจากเนื้อหาการเรียนการสอนที่กล่าวไว้แล้ว ยังสามารถปรับเปลี่ยน ฝึกฝนการเรียนรู้ร่วมกัน หรือเสริมสร้างจิตสำนึกในการเรียนรู้ด้วยตัวเองได้อีกด้วย

3.3. การจัดลำดับในการสอนตัวอักษรจีน

3.3.1 การเรียนรู้การอ่านก่อนการเขียน เน้นการอ่านให้มากขึ้น ลดการเขียนให้น้อยลง

ในคู่มือแนวทางการปฏิบัติสำหรับครูสอนภาษาจีนระดับนานาชาติแห่งประเทศไทย (《国际汉语教师标准》) Office of Chinese Language Council International (2007)

ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า เน้นเรื่องการเรียนรู้การอ่านก่อนการเขียน ในความเป็นจริงสิ่งนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างการรับเข้าและการส่งออก การเรียนรู้ภาษาจะมีการรับเข้าก่อนการส่งออกเสมอ เช่นเดียวกับการสอน ก่อนอื่นจำเป็นต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบโครงสร้าง เสียง และความหมายโดยรวมของตัวอักษรจีนก่อน เมื่อผู้เรียนสามารถเข้าใจรูปร่าง เสียง และความหมายของอักษรแล้ว จึงจะเรียนรู้เรื่องการเขียน ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับข้อกำหนดของการเรียนการสอน กล่าวคือ ขั้นตอนแรกคือ การเรียนรู้การอ่านก่อน จากนั้นจึงต่อด้วยการเขียน

สำหรับการสอนให้แก่ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาในประเทศไทยนั้น มีกฎระเบียบอย่างชัดเจนในด้านการเขียน และการจดจำตัวอักษร การสอนเขียนตัวอักษรจีนเป็นจุดสำคัญที่ไม่สามารถมองข้ามผ่านได้ แต่การกำหนดให้เขียนได้ทุกตัวอักษรนั้น จะก่อให้เกิดความยากลำบากในการเรียนรู้วิธีเดียวที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งนี้ได้ คือ การใช้หลักการแบ่งการจดจำ และการเขียน หลักการจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในทักษะด้านการเขียนตัวอักษรจีนขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ การให้ความสำคัญแก่การแยกตัวอักษรจีนให้กับผู้เรียนจะช่วยลดความยากลำบากในการจดจำให้น้อยลง ทั้งยังสามารถตอบสนองความต้องการด้านการอ่าน ซึ่งสามารถยกระดับความสามารถทางภาษาจีนได้ควบคู่กันไป

3.3.2 การเขียนตัวอักษรจีนจะต้องมีการสอนชื่อเส้นขีดพื้นฐานก่อน จึงสอนกฎเกณฑ์ในการเขียน

กฎเกณฑ์การเขียนตัวอักษรจีนขึ้นอยู่กับชื่อของเส้นขีดตัวอักษร เช่น การเขียนเส้นขวางก่อนเส้นตั้ง (先横后竖) การเขียนเส้นลากซ้ายก่อน จึงเขียนเส้นลากขวา (先撇后捺) ดังนั้นชื่อของเส้นขีดต่าง ๆ จึงเป็นหนึ่งในเนื้อหาที่มักจะสอนในการสอนคาบแรก ๆ และด้วยในการเรียนพื้นฐานนี้ จะมีการยกตัวอย่างอักษรพร้อมอธิบายกฎเกณฑ์ที่สำคัญของการเขียนที่ละขั้นตอน

3.3.3 แนวคิดการสอนตัวอักษรจีนที่ใช้บ่อยก่อน โดยเริ่มจากตัวอักษรจีนที่มีโครงสร้างเดี่ยว จึงจะเรียนรู้ตัวอักษรจีนที่มีโครงสร้างประสม

การเรียนการสอนสามารถเริ่มปฏิบัติจากง่ายไปยากตามหลักการทั่วไปได้ดังนี้ 1) เริ่มสอนตัวอักษรที่มีโครงสร้างเดี่ยวที่มีความหมาย และเส้นขีดง่าย ๆ ที่พบเห็นบ่อย (เช่น 人、山、口、多、少 ฯลฯ) จากนั้นสอนตัวอักษรที่มีโครงสร้างเดี่ยวที่มีเส้นขีดเยอะมากขึ้น (เช่น 水、气、马、身 ฯลฯ) แล้วต่อด้วยการสอนอักษรที่มีโครงสร้างประสมที่มีความ

หมาย และเส้นขีดง่าย ๆ สุดท้ายถึงจะเป็นการสอนตัวอักษรที่มีโครงสร้างประสมที่ค่อนข้างซับซ้อน

เมื่อกล่าวถึงประเด็นนี้แล้ว สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ ต้องจัดการความสัมพันธ์ระหว่างความยากง่ายของตัวอักษรจีนและภาษาจีนให้ดี เนื่องจากตัวอักษรจีนที่มีรูปร่างเรียบง่ายอาจไม่ได้ใช้เป็นประจำ และอาจไม่ได้มีความหมายที่ง่าย (เช่น 夕、爻) ส่วนคำที่มีความหมายง่าย ๆ และใช้เป็นประจำ อาจมีรูปทรงที่ซับซ้อน (เช่น 薄、谢) คู่มือแนวทางการปฏิบัติสำหรับครูสอนภาษาจีนระดับนานาชาติแห่งประเทศไทยกำหนดให้การสอนเป็นไปตามหลักการ กล่าวคือ ให้ทำการเรียนการสอนตัวอักษรที่ใช้ประจำก่อน และสอนซ้ำ ๆ จนเป็นประจำ สำหรับตัวอักษรจีนที่ใช้เป็นประจำแต่มีรูปร่างซับซ้อน สามารถนำหลักการจดจำก่อน แล้วค่อยเขียนทีหลัง (先认后写) หรือจดจำเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ต้องเขียน (只认不写) มาใช้ ซึ่งสิ่งนี้สามารถกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้การจดจำ แต่ไม่จำเป็นต้องเขียนได้ เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้กับการอ่านต่าง ๆ ได้ สำหรับอักษรที่มีรูปร่างเรียบง่ายแต่ไม่ได้ใช้กันบ่อยนั้น ให้พิจารณาว่าเป็นส่วนประกอบของตัวอักษรจีนหรือไม่ ถ้าตัวอักษรนั้นเป็นตัวอักษรที่ไม่ได้ใช้บ่อย แต่พบเจอบ่อยในฐานะเป็นส่วนประกอบของตัวอักษรจีน ในกรณีจะต้องดึงแยกออกจากอักษรที่มีโครงสร้างประสม (เช่น 皿、央 ฯลฯ) และอธิบายอย่างเหมาะสม หากส่วนประกอบนี้เป็นส่วนที่กำหนดความหมาย (形旁) ควรสอนให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายโดยรวม หากเป็นส่วนประกอบที่กำหนดเสียง (声旁) ควรสอนให้ผู้เรียนรู้หลักพื้นฐานการออกเสียง

3.3.4 การสอนโดยเน้นส่วนประกอบของอักษรจีน

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีนักวิชาการได้เสนอวิธีการเรียนการสอนตัวอักษรจีนหลายวิธี Zhang (1997) เสนอว่า ตัวอักษรหลัก ๆ พร้อมตัวอักษรอื่น (基本字带字) Zhang (1999) เสนอว่า การสร้างผังมโนทัศน์ตัวอักษรจีน (建立汉字联想网) และ Cui (1998) เสนอให้ใช้ส่วนประกอบพื้นฐานและตัวอักษรจีนหลักอย่างเต็มที่ (基本部件和基本字) เป็นต้น วิธีการสอนเหล่านี้สามารถสรุปได้เป็นประเด็นเดียว คือ การให้ความสำคัญกับบทบาทของส่วนประกอบในการสอน เรียกว่า ตัวอักษรพื้นฐาน (基本字) นั้น ส่วนใหญ่เป็นตัวอักษรโครงสร้างเดี่ยวโดยสามารถใช้เป็นส่วนประกอบของตัวอักษรได้ การสอนสามารถดำเนินอย่างเป็นระบบได้โดยอาศัยส่วนประกอบต่าง ๆ เป็นจุดพื้นฐาน

การสอนที่เน้นส่วนประกอบเป็นแกนกลางกลายเป็น

กระแสหลักของการสอนให้แก่ชาวต่างชาติ จากการปฏิบัติ การเรียนการสอนจริงก็สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าเป็นการ ดำเนินการในทิศทางที่ถูกต้อง

1) แนวคิดการสอนตัวอักษรจีนโดยเน้นส่วน ประกอบ

ส่วนประกอบ (部件) เป็นหน่วยโครงสร้างอิสระใน การสร้างตัวอักษร การทำความเข้าใจตัวอักษรจีนผ่านส่วน ประกอบที่มีในการสื่อความหมายจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถ สร้างตัวอักษรด้วยส่วนประกอบพื้นฐาน ซึ่งจะเอื้อต่อการจำ รูปร่างของตัวอักษรได้อย่างถูกต้อง การเรียนการสอนส่วน ประกอบจะเริ่มจากโครงสร้างที่ละขั้นตอน ได้แก่ เส้นขีด ความสัมพันธ์ระหว่างเส้นขีดต่าง ๆ ลำดับขีด ส่วนการ ประกอบ การประกอบกันของส่วนต่าง ๆ บทบาทของส่วน ประกอบ อักษรโครงสร้างเดี่ยว อักษรโครงสร้างประสม ส่วนประกอบนำ เป็นต้น แต่เนื่องจากบางครั้งตัวอักษรจีน ส่วนประกอบ และเส้นขีดที่มีรูปแบบที่ซ้ำกัน แต่มีลักษณะ แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อไม่ให้นักเรียนสับสนการสอนจึงควรมีหลักการและวิธีการที่แตกต่างออกไป

จากมุมมองของประวัติความเป็นมาของการพัฒนา ตัวอักษรจีน เส้นขีดของตัวอักษรจีนในยุคแรก ๆ นั้นไม่มีความแน่นอน วิวัฒนาการของรูปร่างตัวอักษรจะมีการเกิดขึ้น ตามส่วนประกอบต่าง ๆ แม้ว่าในกระบวนการวิวัฒนาการของ ตัวอักษรจีนจะมีการแยกส่วนประกอบออกแล้วรวมกันใหม่ แต่การเปลี่ยนแปลงต่อจากนั้นก็ยังคงเกิดขึ้นในส่วนประกอบ ใหม่เช่นกัน กล่าวได้ว่า ตั้งแต่ตอนประดิษฐ์ตัวอักษรจีนขึ้นมา ส่วนประกอบก็ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของตัวอักษรจีน ต่อมาส่วนประกอบยังถือเป็นหน่วยการออกเสียงและแสดง ความหมายของตัวอักษรจีนอีกด้วย

การสอนตัวอักษรจีนได้พิสูจน์แล้วว่า การสอนความรู้ที่ เหมาะสมเกี่ยวกับส่วนประกอบสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ ตัวอักษรจีนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นไม่ว่า จากมุมมองในด้านจิตวิทยา ประวัติความเป็นมาของการ พัฒนาตัวอักษรจีน การดำเนินการการเรียนการสอน หรือจาก มุมมองของผู้เรียน ส่วนประกอบของตัวอักษรจีนควรเป็น แกนหลักของการสอน โดยเฉพาะการเรียนการสอนขั้น พื้นฐาน

2) การดำเนินการเรียนการสอนอย่างละเอียด

2.1) เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์โครงสร้างและเรียนรู้ ผ่านความหมายแบบสรุปรวบยอด

หลังจากเข้าสู่ขั้นตอนการเรียนการสอนตัวอักษร

ทั้งหมดแล้ว สำหรับการสอนแต่ละตัวนั้น ขั้นตอนแรก คือ การวิเคราะห์โครงสร้างเพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าอักษรที่เรียนนั้น ไม่ได้เกิดจากการสร้างขึ้นด้วยเส้นขีดที่ผิดปกติ แต่กลับ สร้างขึ้นด้วยส่วนประกอบที่มีความหมาย หากมีการสังเกต วิเคราะห์ตัวอักษรจีนที่มากก็จะสามารถสรุปส่วนประกอบที่ ปรากฏซ้ำกันบ่อย ๆ ได้ เมื่อเห็นส่วนประกอบนี้ในตัวอักษร อื่น ๆ ผู้เรียนจะรู้สึกคุ้นเคยกับส่วนประกอบที่เคยเจอใน ตัวอักษรใหม่ ๆ ได้

ตัวอย่างเช่น ส่วนประกอบของตัวอักษร 休 เป็นหนึ่งใน ส่วนประกอบแรกๆ ที่ผู้เรียนสัมผัส เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ คำว่า 你 (คุณ) และ 他 (เขา) ผู้เรียนจะรู้จักส่วนประกอบนี้ใน ขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้าง ต่อมาเมื่อผู้เรียนเรียนรู้ คำว่า 们 (พวก) 休 (พัก) 位 (ตำแหน่ง) 住 (พัก) ฯลฯ ยังสามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในเวลาให้ผู้สอนสามารถบอกผู้เรียนได้ว่าอักษรหรือส่วน ประกอบนี้ เรียกว่า 单人旁 (คนยืนเดี่ยว) ซึ่งเป็นรูปหนึ่ง ที่เปลี่ยนแปลงมาจากคำว่า 人 (คน) ซึ่งมักจะแสดงถึงหมวดหมู่ การกระทำ พฤติกรรม ลักษณะนิสัย รวมถึงสถานภาพที่ เกี่ยวข้องกับคน ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนนอกจากได้เรียนรู้ คำหลายคำแล้ว ยังได้เรียนรู้ส่วนประกอบของตัวอักษรที่ เรียกว่า 单人旁 (คนยืนเดี่ยว) อีกด้วย

2.2) การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตำแหน่ง ของส่วนประกอบตัวอักษรจีน

ตำแหน่งของตัวอักษรจีนหลายส่วนมีการกำหนด ตายตัว เช่น 丶 扌 และ 言 ที่มักจะปรากฏอยู่ด้านซ้ายของ ตัวอักษรเสมอ ส่วนประกอบที่กำหนดความหมาย เช่น 火 (ไฟ) และ 衣 (เสื้อผ้า) หากปรากฏอยู่ในตำแหน่งที่แตกต่าง กันก็จะมีรูปร่างที่แตกต่างกัน เช่น 灯 (โคมไฟ) 热 (ร้อน) 衬 (ซับไว้ข้างใน) 袋 (กระเป๋า) ดังนั้นในการเรียนการสอน เกี่ยวกับส่วนประกอบเหล่านี้ จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ในเรื่องตำแหน่งของส่วนประกอบเหล่านี้ที่อยู่ในตัวอักษรจีน

จากการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของตัวอักษรจีนของ งานวิจัยของ Wasinanon, & Wasinanon (2019: 85-100) พบว่า ข้อผิดพลาดในการเรียนตัวอักษรจีนของผู้เรียนมี ส่วนหนึ่งมักเกิดจากการสลับตำแหน่งของส่วนประกอบ ความสามารถในการแยกอักษรผิด (错别字) อักษรที่มี การวางส่วนประกอบผิดตำแหน่ง มักใช้เป็นหนึ่งในเกณฑ์ การตัดสินความแข็งของแนวคิดเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับการ เขียนคำที่ถูกต้อง ดังนั้นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับตำแหน่งของส่วนประกอบจะช่วยให้ผู้เรียนตระหนัก

ถึงแนวความคิดการศึกษาเกี่ยวกับการเขียนคำให้ถูกต้องและลดความผิดพลาดในการเขียน

2.3) การจับประเด็นส่วนประกอบที่กำหนดเสียงและส่วนประกอบที่กำหนดความหมาย เพื่อเสริมสร้างการตระหนักถึงเกี่ยวกับอักษรบอกความหมายและเสียง

อักษรบอกความหมาย และเสียงเป็นส่วนหลักของตัวอักษรจีน และยังเป็นส่วนประกอบที่สามารถสะท้อนถึงระบบและกฎเกณฑ์ของตัวอักษรจีนได้มากที่สุด ทั้งส่วนประกอบที่กำหนดเสียง และส่วนประกอบที่กำหนดความหมายสามารถใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้ตัวอักษรจีนได้

2.4) การเปรียบเทียบส่วนประกอบอักษรจีนที่คล้ายกัน

จากแนวคิดจิตวิทยาปริชาน (Cognitive psychology) พบว่า ผู้เรียนตัวอักษรจีนมักจะเข้าใจรูปร่างโดยประมาณของตัวอักษรจีนได้ง่ายกว่าและมักจะมองข้ามความแตกต่างของตัวอักษรจีนที่มีรูปร่างใกล้เคียงกัน Liu (2019) สำหรับปัญหานี้ผู้สอนจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยวิธีการเปรียบเทียบ และมุ่งเน้นไปที่ส่วนที่มีความแตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังมีวิธีอื่น ๆ เช่น สรุปลักษณะส่วนประกอบของอักษรที่เรียนรู้ในคาบเรียน ช่วยผู้เรียนเสริมสร้างความจำเพื่อไม่ให้ลืมตัวอักษรจีนที่เรียนรู้ เรียนรู้แนวคิดทั่วไปของหมวดหน้าตัวอักษรจีนโดยผ่านการสรุปเรื่องส่วนประกอบของอักษร ใช้นั่งมือที่เกี่ยวข้อให้เป็น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่าปัจจุบันมีผู้เรียนชาวต่างชาติสนใจศึกษาภาษาจีนเป็นจำนวนมาก รวมถึงผู้เรียนชาวไทย เนื่องจากประเทศไทยและประเทศจีนมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน มีการแลกเปลี่ยนร่วมมือซึ่งกันและกันในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยภาษาเป็นสื่อกลาง ทำให้มีผู้คนจำนวนมากสนใจและศึกษาเรียนรู้ภาษาจีน ซึ่งในการศึกษาเรียนรู้ภาษาจีน ตัวอักษรจีนถือเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญที่จะต้องเรียนรู้ แต่เนื่องด้วยภาษาจีนและภาษาไทยมีความแตกต่างกันในด้านการสร้างและระบบของตัวอักษร จึงก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคแก่ผู้เรียนชาวไทย

ปัญหาที่พบในการสอนตัวอักษรจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย ได้แก่ 1) ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบตัวอักษรจีนน้อย 2) ทักษะการสังเกตรายละเอียดของการเรียนตัวอักษรจีนที่ไม่ละเอียดพอ 3) วิธีการสอนไม่มีประสิทธิภาพ 4) ระหว่างการเรียนการสอน ผู้สอนส่วนใหญ่

จะเน้นแต่จำนวนตัวอักษรจีน ซึ่งไม่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะของระบบตัวอักษรจีนได้ดีเท่าที่ควร จึงก่อให้เกิดผู้เรียนเกิดความเข้าใจและการจดจำตัวอักษรจีนอย่างไม่เป็นระบบ 5) ผู้เรียนส่วนใหญ่เรียนรู้ตัวอักษรจีนโดยขาดความเข้าใจในโครงสร้างของตัวอักษรจีน อาศัยเพียงการเขียนตามโครงสร้างของตัวอักษรจีนที่ถูกต้อง แต่ผู้เรียนจะไม่เข้าใจว่าอักษรนั้น ๆ มีการกำเนิดและถูกสร้างขึ้นอย่างไร

ดังนั้นในการสอนสำหรับผู้เรียนชาวไทยจะต้องอาศัยหลักการและกลวิธี เพื่อแก้ไขปัญหาและลดอุปสรรคในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนโดย 1) การตั้งวัตถุประสงค์และข้อกำหนดของการเรียน ในส่วนนี้เป็นการตั้งเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถที่จะใช้ตัวอักษรจีนในการสื่อสารและมีความสามารถในการเรียนรู้ตัวอักษรจีนได้ด้วยตัวเอง 2) เนื้อหาการสอน จะต้องมีการกำหนดขอบเขตของตัวอักษรจีนที่จะศึกษาและจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและความหมายของตัวอักษรจีน 3) การลำดับความยากง่าย โดยเริ่มเรียนรู้จากสิ่งที่ยากก่อนแล้วเข้าสู่สิ่งที่ยากขึ้น 4) การลงเอยรายละเอียดของการศึกษาตัวอักษรจีน เช่น โครงสร้างของตัวอักษรจีน ตำแหน่งของส่วนประกอบในตัวอักษรจีน และการเปรียบเทียบส่วนประกอบอักษรจีนที่คล้ายกัน เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างเป็นระบบและสามารถจดจำตัวอักษรจีนได้ดียิ่งขึ้น

References

- Cui, Y. (1998). A Thought on Teaching Chinese Characters (关于汉字教学的一种思路). *Journal of Peking University* (北京大学学报), 35(3): 114-118.
- Dai, X. (2014). *Investigation of Difficulties and Teaching Strategies in Teaching Chinese Characters as a Foreign Language* (论对外汉语汉字教学难点及其教学策略). Master's dissertation, Anhui University, Hefei, China PR.
- Du, L. (2019). Research on Teaching Strategies of Chinese Characters as a Foreign Language (汉字的对外汉语教学策略研究). *The Science Education Article Collects* (科教文汇), 462: 62-65.
- Gong, Y. (2008). *Investigation and Reflection on the Current Situation of Chinese Teaching in*

- Kanchanapisek Wittayalai Nakhon Pathom Schools** (佛统甘乍那披色中学汉语教学现状调查及思考). Master's dissertation, Zhengzhou University, Henan, China PR.
- Huang, B., & Liao, X. (2007). **Modern Chinese Language** (现代汉语) (4th ed.). BeiJing: Higher Education Press.
- Liu, A. (2019). **Chinese Characters Teaching Based on Cognitive Psychology — Take the Confucius Institute at the Confucius Institute at the Catholic University of Santa Maria in Peru as an Example** (基于认知心理学的汉字教学——以秘鲁圣玛利亚天主教大学孔子学院为例). Master's dissertation, Guangdong University of Foreign Studies, Guangdong, China PR.
- Lyu, B. (1999). Chinese Characters Teaching and Chinese Language Teaching (汉字教学与汉语教学). In **The Essay Collection on Chinese Characters and Chinese Characters Teaching Research** (汉字与汉字教学研究论文选), (pp.13-29). Beijing: Peking University Press.
- Office of Chinese Language Council International. (2007). **Standards for international Chinese Teachers** (国际汉语教师标准). Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press.
- Office of Teaching Chinese as a Foreign Language. (2002). **Chinese Syllabus for Foreign Students in Colleges and Universities** (高等学校外国留学生汉语教学大纲). Beijing: Beijing Language and Culture University Press.
- Sun, F., & Zhang, Jing. (2021). Discussion on Chinese Character Teaching Strategy in Teaching Chinese as a Foreign Language (对外汉语教学中汉字教学策略探讨). **Sinogram Culture** (汉字文化), 280: 106-107.
- Theeravit, Khien et al. (2551). **Teaching the Chinese Language in Thailand at the Higher Education Level: Research Report No. 3** (การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับอุดมศึกษา: รายงานวิจัย ฉบับที่ 3). Bangkok: Chinese Studies Center, Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.
- Wasinanon, Naris, & Wasinanon, Sukanya. (2019). The Study of the Problems in Chinese Character Writing Errors Made by the Freshmen of Huachiew Chalermprakiet University (การศึกษาค้นคว้าการเขียนอักษรจีนผิดที่พบบ่อยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ). **Ramkhamhaeng University Journal Humanities Edition**, 38(1): 85-100.
- Zhang, X. (1997). The Teaching Method of Basic Characters with Characters Applied to Foreigners' Chinese Character Learning (基本字带字教学法应用于外国人汉字学习). **Sinogram Culture** (汉字文化), (4): 47-52.
- Zhang, Y. (1999). Chinese Characters Association Network and Teaching Chinese Characters to Foreigners (汉字联想网及对外汉字教学). In **The Essay Collection on Chinese Characters and Chinese Characters Teaching Research** (汉字与汉字教学研究论文选). (pp.257-264). BeiJing: Peking University Press.
- Zhang, Z. (2013). An analysis of Chinese Characters Teaching in Chinese as a Foreign Language (浅谈对外汉语中的汉字教学). **The Guide of Science & Education** (世界汉语教学), 9(19): 72.
- Zhao, Jin. (2019). **Introduction to Teaching Chinese as a Foreign Language** (对外汉语教学概论). Beijing: The Commercial Press.